

Universiteit Utrecht

Plukboeket Zomer 2026

Een uitgave van SterkVVE.

Met nieuws over VVE en achterstandenbeleid.¹

En hier dan het Zomerboeket met onderzoek over voor- en vroegschoolse educatie en gelijke kansen, zowel van Nederlandse als van buitenlandse herkomst. We vermelden telkens de link naar een publicatie, zodat lezers desgewenst de originele bron kunnen raadplegen om dieper in de materie te duiken. We selecteren de publicaties op relevantie en kwaliteit, en ook eenvoudig onderzoek naar praktische problemen laten we niet zomaar voorbijgaan. Er was dit keer heel veel aanbod waaruit we keuzes moesten maken en we hopen dat de selectie bevalt.

We beginnen dit boeket met een paar internationale vergelijkingen. Die bevatten de laatste tijd vaak slecht nieuws. Maar dit keer vallen de resultaten deels of in zijn geheel best mee.

Vijfjarige leerlingen in beeld

IELS (International Early Learning and Child Well-Being Study) is een internationaal vergelijkend onderzoek, gecoördineerd door de OECD. Het brengt kennis en vaardigheden van vijfjarige leerlingen in kaart en beslaat drie dimensies waarvan aangetoond is dat ze voorspellend zijn voor de verdere schoolloopbaan en algemeen welzijn: fundamenteel leren, executieve functies en sociaal-emotionele competenties. Naast Nederland deden nog enkele landen mee, onder meer Engeland, Korea, Vlaanderen, Brazilië en Malta.

Nederlandse vijfjarigen blijken in deze beperkte internationale vergelijking bepaald niet tot de absolute top te horen als het gaat om taal- en rekenvaardigheden. De resultaten laten zien dat vijfjarige leerlingen in Nederland beneden het internationaal gemiddelde presteren voor beginnende gecijferdheid, inhibitie, werkgeheugen, mentale flexibiliteit, non-disruptief gedrag en pro sociaal gedrag. De kennis en vaardigheden van vijfjarige leerlingen in Nederland blijven voor deze domeinen achter bij die van leeftijdsgenoten in verschillende andere landen. Voor beginnende geletterdheid en emotionele identificatie en attributie scoren Nederlandse kinderen gemiddeld, terwijl zij alleen op vertrouwen bovengemiddeld presteren.

Het Nederlandse voorschoolse systeem valt echter positief op door relatief kleine verschillen tussen kinderen, vooral wat betreft de sociaal emotionele ontwikkeling. Met name de beperkte kloof tussen kansarme en kansrijke kinderen springt eruit. Ook de leeftijd waarop kinderen instromen laat een opvallend patroon zien. Van de kinderen uit kwetsbare groepen zat 49 procent al vóór het derde levensjaar in formele voorschoolse voorzieningen, tegenover 38 procent van de kinderen uit meer kansrijke gezinnen. De OESO wijst daarbij nadrukkelijk op het Nederlandse beleid rond voorschoolse

educatie, waarbij gemeenten extra gesubsidieerde opvanguren aanbieden aan kinderen met een verhoogd risico op onderwijsachterstanden.

<https://expertisecentrumnederlands.nl/iels>

<https://www.onderwijs-wetenschap.nl/nederland-blinkt-niet-uit-in-topscores-maar-wel-in-gelijke-kansen-tussen-jonge-kinderen/>

[https://expertisecentrumnederlands.nl/uploads/IELS-](https://expertisecentrumnederlands.nl/uploads/IELS-2025_Inzicht%20in%20kernvaardigheden%20van%20vijfjarigen%20uit%20Nederland_Nationaal%20rapport.pdf)

[2025 Inzicht%20in%20kernvaardigheden%20van%20vijfjarigen%20uit%20Nederland Nationaal%20rapport.pdf](https://expertisecentrumnederlands.nl/uploads/IELS-2025_Inzicht%20in%20kernvaardigheden%20van%20vijfjarigen%20uit%20Nederland_Nationaal%20rapport.pdf)

Het land van de gelukkige kinderen

Al meer dan een decennium staat Nederland stevast in de top van UNICEF's wereldwijde ranglijsten die het welzijn van kinderen in kaart brengen. Deutsche Welle (DW) bezocht onder meer een Nederlands gezin in de buurt van Amsterdam om zicht te krijgen op de alledaagse omstandigheden die tot de hoge mate van welzijn leiden.

Wat hieruit naar voren komt is niet één bepalende factor, maar een samenhangend systeem: voorspelbare gezinsroutines, een hoge deelname aan voor- en vroegschoolse educatie en opvang (VVE), emotioneel betrokken ouderschap, en sociaal beleid dat de autonomie van kinderen al op jonge leeftijd ondersteunt.

Samen ontbijten wordt beschreven als een vast en beschermd onderdeel van de dagelijkse routine. Deze voorspelbaarheid biedt kinderen een stabiele overgang naar de dag en weerspiegelt een bredere culturele nadruk op ritme en regelmaat. Het rapport belicht de hoge deelname aan vroegtijdig leren, waarbij ongeveer 80 procent van de kinderen onder de drie jaar een deel van de week naar een vorm van kinderopvang of vroege educatie gaat. Dagelijkse routines, zoals fietsen naar de opvang, versterken de zelfstandigheid en de band met de gemeenschap. Deze praktijken positioneren voor- en vroegschoolse educatie en opvang als een geïntegreerd en gewaardeerd onderdeel van de kindertijd, in plaats van louter een ondersteuning voor de beroepsbevolking.

Ouders die in het rapport worden geïnterviewd, geven aan toe te laten dat kinderen zich in hun eigen tempo ontwikkelen. Deze benadering is terug te zien in alledaagse praktijken, waaronder:

- het stimuleren van kinderen om taken zelfstandig uit te voeren
- het prioriteit geven aan buitenspelen in alle weersomstandigheden
- ruimte bieden voor het nemen van risico's binnen veilige grenzen. De nadruk blijft liggen op de sociale en emotionele ontwikkeling, in plaats van op vroege academische prestaties.

De Nederlandse benadering wordt ondersteund door beleidsmaatregelen die de participatie van gezinnen vergemakkelijken zoals flexibele regelingen voor ouderschapsverlof die doorlopen tot in de vroege kindertijd, de praktijk van een vaste zorgdag voor vaders (de 'papadag'), en werkpleknormen die deeltijdwerk en voorspelbare roosters ondersteunen.

<https://thesector.com.au/article/netherlands-happiest-children-early-learning-lessons-ecec>

<https://www.dw.com/en/the-netherlands-raising-the-worlds-happiest-kids/video-76353836>

En onverslaanbaar wat betreft welzijn van kinderen volgens Unicef

Bij de internationale vergelijkingen van Unicef doet Nederland het vaak erg goed. Dat blijkt ook weer uit de laatste rapportage in de 'report-card-20'.

Hier worden 37 landen vergeleken op de criteria lichamelijke gezondheid, geestelijk welzijn en vaardigheden (lezen en rekenen/wiskunde) voor het leeftijdsbereik 0-19 jaar. Nederland kwam hier

als beste uit de bus, met plek 5 voor lichamelijke gezondheid, plek 1 voor geestelijke welzijn en plek 11 voor vaardigheden. Eigenlijk een merkwaardig resultaat, want Denemarken scoorde hier respectievelijk plek 1, plek 4 en plek 7. UNICEF berekent de eindpositie echter niet door de ruwe percentages op te tellen, maar door het gemiddelde van de rangnummers op de drie dimensies te nemen. Frankrijk, Portugal en Zwitserland volgen Nederland en Denemarken op gepaste afstand.

Het rapport sluit af met duidelijke beleidsrichtlijnen en roept overheden op om kinderarmoede te verminderen, eerlijke toegang tot middelen en diensten te stimuleren, en met kinderen zelf samen te werken aan het creëren van meer gelijkwaardige samenlevingen, omdat het verminderen van ongelijkheid essentieel is om ervoor te zorgen dat ieder kind een eerlijke kans krijgt om tot bloei te komen. Mooi toch.

<https://www.unicef.org/innocenti/reports/report-card-20>

Muziekeducatie voor 0-4 jarigen

In dit artikel in De Pyramide (het vakblad van de vereniging Gehrels Muziekeducatie) beschrijft Margré van Gestel de wetenschappelijke inzichten uit de psychologie en pedagogiek, en wat we daarvan terugzien in onze huidige muziekeducatie aan 0- tot 4-jarigen (en hun ouders). Daarbij baseert ze zich in belangrijke mate op de inzichten van Annie Langelaar (1913-2001).

Observeren blijkt een van de belangrijkste vaardigheden voor docenten muziekeducatie. Van Gestel gaat nader in op het denken van vooraanstaande muziekpedagogen, zoals Émile Jaques-Dalcroze (1865-1950), Zoltán Kodály (1882-1967) en Carl Orff (1895-1985). Zo gaf Orff aangaf aan dat dans, muziek en taal onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Kodály zag zingen als basis voor de ontwikkeling als muzikant. In 1940 introduceerde hij zijn op zang gebaseerde methode in Hongarije. Nog steeds is het muziekonderwijs in Hongarije een voorbeeld voor de hele wereld.

Ook de pedagogiek van Reggio Emilia komt in het artikel voorbij. In deze (schatrijke) Italiaanse plaats hebben scholen een specifieke pedagogische aanpak, gebaseerd op de uitgangspunten van de Italiaanse filosoof Loris Malaguzzi, met als centrale punten respect voor de talenten van het kind én de wijze waarop een kind zich ontwikkelt.

https://www.margrevanigestel.com/files/uqg/be32b4_13bc38807174473684bd13c3c9c8e3a6.pdf

Over hybride straatgeweld, hoe het zit en welke begrippen worden gehanteerd

Wie snel en degelijk de kennis over straatgeweld wil opvijzelen en de terminologie die rond dit thema wordt gehanteerd beter wil leren kennen, kan mooi terecht bij een artikel op de website van het NJI.

De online en offline leefwereld zijn voor jongeren onlosmakelijk met elkaar verbonden. Fysiek straatgeweld heeft daardoor vaak ook een onlinecomponent, zoals een mishandeling die gefilmd en online gedeeld wordt. Dit heet hybride straatgeweld. Het NJI gaat in op de verschillende vormen van hybride straatgeweld en de kenmerken daarvan.

Aan de orde komen onder meer gefilmde mishandeling oftewel 'jumpen', gefilmde spijtbetuigingen en vernederingen oftewel 'zeg sorry'-video's, online boetes en afpersing, doxing, d.w.z. het online publiceren van persoonlijke informatie van een persoon zonder toestemming en exposing. Exposing is vergelijkbaar met doxing, maar dan in de vorm van beeldmateriaal. Seksuele of beschamende foto's en video's worden gedeeld met de intentie om iemand te vernederen, te straffen of sociaal te beschadigen. Helaas een erg actueel thema.

https://www.nji.nl/jeugdcriminaliteit/hybride-straatgeweld?utm_campaign=nieuwsbrief-jeugd&utm_source=nieuwsbrief-nji&utm_medium=email

De kansenmonitor van Duitsland

In Duitsland is het thema gelijke kansen in het onderwijs de afgelopen tijd erg 'hot' geworden. Er wordt nu veel onderzoek naar gedaan en de pers besteedt veel aandacht aan de resultaten. Zo werd er veel geschreven over de kansenmonitor van het IFO, het Leibniz-Institut für Wirtschaftsforschung van de Universiteit van München dat samenwerkte met een organisatie van de Bild Zeitung.

De "Chancenmonitor" van het IFO en de hulporganisatie 'Ein Herz für Kinder' laat zien dat de kansen in het onderwijs voor kinderen in Duitsland sterk afhangen van hun familiale achtergrond, vooral opleidingsniveau en inkomen van de ouders. De kans om naar het gymnasium te gaan is 16,9% wanneer een kind opgroeit met ouders zonder vwo-diploma (Abitur), uit het laagste inkomenskwartiel en *zonder migratieachtergrond*. In contrast hiermee ligt deze kans op 80,3% wanneer het kind opgroeit met ouders met een vwo-diploma, uit het hoogste inkomenskwartiel en *met een migratieachtergrond*. Hierbij wegen het opleidingsniveau en het inkomen van de ouders dus bijzonder zwaar. Migratieachtergrond betekent hier of ten minste één ouder de Duitse nationaliteit niet door geboorte bezit, ofwel dat dit geldt voor ten minste één van de grootouders.

Daarnaast ligt de kans op een gymnasiumadvies bij jongens (36,9%) 6,6 procentpunt lager dan bij meisjes (43,5%). Deze genderkloof is zichtbaar binnen alle groepen ongeacht familiale achtergrond, maar is in de hoogste opleidings- en inkomensgroepen iets minder sterk uitgesproken.

Aanbevelingen voor beleid om de kansen voor kinderen uit achterstandsmilieus te verbeteren zijn:

1. Aanbod van voor- en vroegschoolse educatie (VVE)
2. Ondersteuning van gezinnen
3. Goede leraren op scholen met veel achterstandskinderen
4. Kosteloze bijlesprogramma's
5. Latere selectie/opsplitsing in het onderwijs
6. Mentoringprogramma's

Aanbevelingen om de kansen voor jongens te verbeteren zijn:

1. Meer mannelijke pedagogisch medewerkers en leraren
2. Reflectie op genderstereotypen, onderwijsvormen en didactiek
3. Vroege stimulering van de leesvaardigheid
4. Vroege stimulering van de zelfregulatie bij jongens
5. Ouderbetrokkenheid en samenwerking met ouders
6. Buitenschoolse versterking van de onderwijsambities van jongens

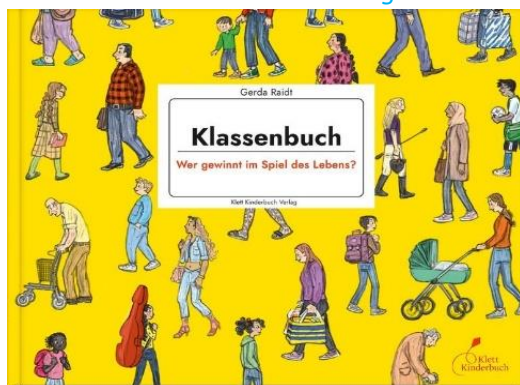
<https://www.ifo.de/DocDL/sd-digital-2026-05-woessmann-et-al-chancenmonitor.pdf>

Kinderboek met als thema gelijke kansen in het onderwijs slaat aan

De belangstelling voor gelijke kansen in Duitsland komt ook naar voren in de uitvoerige aandacht in de pers voor een nieuw kinderboek van Gerda Raith (*Klassenbuch, Wer gewinnt im Spiel des Lebens*). Misschien te vertalen als 'Presentielijst, Wie wint er in het spel van het leven?').

In interviews in o.a. Die Zeit van 2 juli 2026 gaat Raith in op thema's als hoe vreemd de gymnasiumcultuur is voor kinderen uit lagere SES gezinnen en het effect van soms kleine culturele uitingen die naar sociaal milieu verschillen, zoals de manier waarop iemand het theezakje uit het kopje haalt.

Gerda Raith: Klassenbuch. Wer gewinnt im Spiel des Lebens? Klett Kinderbuch 2026

Waar monitoring van onderwijs en onderwijskansen voor Duitsland relatief nieuw is, hebben we daar in Nederland al vele jaren ervaring mee, zowel op landelijk als op lokaal niveau. Een mooi voorbeeld voor het lokale niveau is de Amsterdamse publicatie 'De staat van het Amsterdams funderend onderwijs'.

Hoe gaat het nu in Amsterdam?

Het Amsterdams onderwijs is volgens de onderzoekers divers, maar gesegregeerd naar opleidingsniveau van de ouders. Het aandeel leerlingen met hbo- of wo-opgeleide ouders blijft stijgen. Inmiddels heeft 56 procent van de leerlingen minimaal een ouder met een hbo- of wo-diploma. Deze leerlingen gaan steeds vaker vooral met elkaar naar school. In het basisonderwijs gaan kinderen van hbo/wo-opgeleide ouders vaker naar montessorischolen en scholen voor vrijeschoolonderwijs. In het voortgezet onderwijs zijn er met name op categorale vwo-scholen en havo/vwo-scholen (scholen die alleen deze niveaus aanbieden) veel leerlingen met hbo-/wo-opgeleide ouders.

Het lerarentekort is zowel in het Amsterdamse primair onderwijs als in het voortgezet onderwijs afgenomen. Ook is het in vergelijking met de andere grote steden laag. Alleen in het speciaal basisonderwijs is er nog een relatief groot tekort.

Het aandeel basisschoolleerlingen dat het streefniveau haalt voor de basisvaardigheden lezen en rekenen stijgt. Voor taal daalt dat aandeel licht. Landelijk zijn de ontwikkelingen hetzelfde. De vooruitgang in kennis en vaardigheden, de leergroei, die leerlingen tussen groep 5 en 7 doormaken, is in Amsterdam hoger dan landelijk. Maar de verschillen tussen Amsterdamse basisscholen blijven groot. Met name tussen scholen die veel leerlingen hebben met een risico op onderwijsachterstand, zijn er sterke verschillen.

Op de Amsterdamse middelbare scholen is er geen verbetering van de leesvaardigheid te zien. Dat geldt voor alle niveaus. Tweedeklassers in alle leerwegen van het vmbo scoren steeds slechter op Nederlandse leesvaardigheid en woordenschat. Hetzelfde geldt voor rekenen-wiskunde.

Terwijl het in de welvarende delen van de stad best goed gaat, is het beeld in de minder welvarende gebieden ongunstiger. Het lerarentekort is nog steeds het hoogst in Zuidoost en Nieuw-West, ondanks een daling. In deze stadsdelen halen leerlingen het minst vaak de streefniveaus voor de basisvaardigheden.

De cijfers over het welzijn van meiden in de stad zijn zorgelijk. Meiden ervaren vaker dan jongens psychische klachten en meer stress door school of huiswerk. Ze voelen zich vaker eenzaam en zijn minder weerbaar. Ook hebben ze vaker suïcidale gedachten dan jongens.

Daarnaast ligt het genotmiddelengebruik hoger onder meiden dan onder jongens. Meiden geven vaker aan dat ze zelf vinden dat ze risico lopen op problematisch gebruik van sociale media. Vooral meiden op de havo en het vwo hebben veel last van psychische klachten en stress door school of huiswerk.

<https://onderzoek.amsterdam.nl/publicatie/staat-van-het-amsterdamse-funderend-onderwijs-2026>

Ook op landelijke niveau worden we in Nederland best goed voorzien van informatie. Onder meer de landelijke kwaliteitsmonitor kinderopvang is een belangrijke bron. Vanuit deze monitor komt regelmatig nieuwe informatie, die duidelijk en begrijpelijk wordt gepresenteerd.

Gemengde resultaten vanuit de landelijke kwaliteitsmonitor kinderopvang

Hoewel er over het algemeen sprake is van een stijgende kwaliteitstrend gedurende de looptijd van de LKK, zijn er recent ook signalen van een dalende kwaliteit. Dit betreft met name de proceskwaliteit (emotioneel en educatief) voor peuters. Ook het contact met ouders tijdens het brengen en halen en andere manieren om ouders te betrekken, lijkt af te nemen.

De emotionele proceskwaliteit is in 2025 in alle drie de opvangsoorten goed, ook in internationaal perspectief. De spreiding is relatief klein. Sinds 2017 is er sprake van een licht stijgende trend. Echter, voor de peuters is een afbuiging in kwaliteit zichtbaar in de afgelopen twee à drie jaar. Dit betreft zowel de peuters in de peuteropvang als in de horizontale peutergroepen in de kinderdagopvang.

De educatieve proceskwaliteit, dus de ondersteuning van de brede ontwikkeling van kinderen is in alle opvangtypen lager dan de emotionele proceskwaliteit. Gemiddeld genomen valt de educatieve proceskwaliteit in de middenrange. De educatieve kwaliteit is sinds 2017 gestegen. Vooral in de kinderdagopvang is de educatieve kwaliteit sindsdien sterk verbeterd. Echter, een afbuiging in kwaliteit in de laatste jaren is ook op dit vlak zichtbaar voor de peuters in de kinderdagopvang en peuteropvang en zelfs nog iets sterker dan de afbuiging in emotionele proceskwaliteit.

Hoewel het algemene beeld positief is, zijn er dus wel enkele zorgpunten. De kwaliteit voor peuters lijkt onder druk te staan, het contact tussen ouders en opvang neemt af, en kinderen leren nog onvoldoende samen spelen en samenleven. Verder zijn de onderzoekers van mening dat diversiteit en inclusie achterblijven.

https://monitorlkk.nl/wp-content/uploads/sites/1256/2026/06/Rapportage-LKK2025-Centrumopvang-08-06-2026_definitief.pdf

<https://www.boink.info/artikelen/nieuws/openbaar/2026/nieuws-resultaten-lkk-2025-bekend>

Grote cohortstudie in Frankrijk

We gaan even naar Frankrijk. Daar verzamelt men evenals in Nederland al gedurende vele jaren gegevens over het onderwijs en zeker ook over educatie van jonge kinderen. Een recente publicatie van Berger, Panico en Solaz op basis van gegevens uit het Franse Elfe (Etude Longitudinale française depuis l'Enfance) cohort levert interessante gegevens op over de effecten van voor- en vroegschoolse educatie. Het Elfe geboortecohort omvat meer dan 12.000 kinderen. Door te kijken naar de geboortemaand konden de onderzoekers variaties in de duur van deelname aan het kleuteronderwijs analyseren. De vaardigheden van de kinderen werden gemeten rond de leeftijd van 3,5 jaar.

De belangrijkste resultaten;

- Hoogwaardige programma's voor vroegschoolse educatie en opvang kunnen de ontwikkeling van zowel cognitieve als niet-cognitieve vaardigheden stimuleren. In dit onderzoek is gekeken naar de effecten van de duur van deelname aan de gratis universele kleuterschool in Frankrijk (voor kinderen tussen de 3 en 4 jaar).

- Positief effect op ontwikkeling: universele (toegankelijk voor iedereen) vroegschoolse programma's hebben het potentieel om de vroege cognitieve vaardigheden en de algehele ontwikkeling van kinderen aanzienlijk te bevorderen.
- Verkleinen van ongelijkheid: deze programma's helpen sociaaleconomische ongelijkheid te verminderen. Kinderen uit achterstandsgezinnen (op basis van opleiding en inkomen van de ouders) en kinderen die naar een 'achterstandsschool' gaan, blijken extra veel baat te hebben bij een langere periode op de kleuterschool vergeleken met hun meer bevoorrechte leeftijdsgenoten.
- Duur vs. Intensiteit: De duur (het aantal maanden dat een kind op school zit) speelt een positieve rol. De intensiteit (het aantal uren per dag, of het wel/niet deelnemen aan naschoolse opvang en de lunch) heeft daarentegen geen effect op de ontwikkeling.

Kortom: het feit dat een kind langer (over meer maanden verspreid) naar school gaat, is cruciaal voor de ontwikkeling en het inhalen van achterstanden. Het simpelweg maken van langere dagen (intensiteit) lijkt echter geen extra winst op te leveren voor de cognitieve vaardigheden op deze jonge leeftijd.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0885200626000396>

Tutoring; kan zeer effectief zijn maar blijkt moeilijk goed te implementeren

Hoewel er substantieel bewijs is voor de effectiviteit van tutoring, bereikt de participatiegraad van leerlingen in tutorprogramma's zelden het gewenste niveau. Amerikaanse onderzoekers keken naar de implementatie-uitdagingen binnen drie vormen van tutoring tijdens de schooluren: live fysiek (in-person), live virtueel en virtueel met kunstmatige intelligentie (AI). Op basis van doseringsgegevens op leerlingniveau en kwalitatief bewijs, stellen ze vast dat de doseringspercentages over de gehele implementatie behoorlijk laag waren. Alle programma's kampten met uitdagingen rondom het inroosteren en de kwaliteit van de tutors. Het fysieke model leed onder ontoereikende communicatie tussen tutors en docenten en het probleem om de tutoring te beperken tot de doelgroep. Beide virtuele modellen werden geconfronteerd met aanhoudende technische problemen. Daarnaast werd het AI-gestuurde model gehinderd door de afwezigheid van betekenisvolle relaties tussen volwassenen en studenten.

De onderzoekers denken wel dat de gesignaleerde problemen oplosbaar zijn. Dat zou kunnen door de tutoring strikt binnen de reguliere schooldag in te plannen, te investeren in de werving en training van tutors, data over voortgang, frequentie, en duur van de tutoring te delen, de ICT infrastructuur te verbeteren (bij de virtuele modellen) en over te stappen op een hybride mens- AI model, waarbij een volwassen begeleider wordt ingeschakeld.

<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.3102/0013189X261437761?mi=ehikzz>

Het welzijn van pedagogisch professionals

Deze studie betreft 85 pedagogisch medewerkers/leerkrachten en 287 kinderen van 85 voorscholen (preschools) in Oostenrijk. De onderzoekers gebruikten een latente profielanalyse om de professionals in te delen op basis van hun welbevinden. Daarnaast keken ze via regressie- en padanalyses naar de voorspellers (oorzaken) en consequenties (gevolgen) van deze profielen.

De analyse liet zien dat de professionals in twee duidelijke groepen kunnen worden onderverdeeld op basis van hun bevlogenheid (work engagement) en vitaliteit/groei (thriving) op de werkvloer:

- Profiel met een lager welbevinden: Gekenmerkt door minder bevologenheid en minder vitaliteit in het werk
- Profiel met een hoger welbevinden: Gekenmerkt door veel bevologenheid en een sterke professionele groei en vitaliteit
- Bij het onderzoeken van taakeisen, hulpbronnen in het werk en persoonlijke hulpbronnen sprong één factor er specifiek uit, nl. beroepsmatige zelfeffectiviteit (Occupational self-efficacy: het geloof in je eigen vermogen om succesvol te zijn in je werk). Professionals met een robuust geloof in hun eigen professionele kunnen en competenties hadden een aanzienlijk grotere kans om in het profiel met het hogere welbevinden terecht te komen.

Het welbevinden van de professionals had een directe invloed op de relatie met de kinderen in de groep, zelfs wanneer er werd gecorrigeerd voor de verschillende persoonlijkheidstypen van de kinderen:

- Nabijheid: Een hoger welbevinden was positief gerelateerd aan meer nabijheid en warmte in de relatie tussen de professional en het kind.
- Conflict: Een hoger welbevinden was negatief gerelateerd aan strijd, wat betekent dat deze professionals minder vaak te maken hadden met conflicten in de interactie met het kind.

De kernboodschap: Het professionele zelfvertrouwen (de zelfeffectiviteit) van een pedagogisch medewerker of leerkracht is een cruciale motor achter hun eigen welbevinden. Dit welbevinden vertaalt zich vervolgens direct naar de werkvloer: een vitale en bevologen professional zorgt voor een warmere interactie en minder conflicten in de groep.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0885200626000499>

'Zin in lezen' onderzocht

'Zin in Lezen' is een aanpak die beoogt betekenisvol lees- en schrijfonderwijs te verzorgen. Geen saaie lees- en taallesjes meer, maar lezen en schrijven in betekenisvolle context, is de claim. Samen lezen dus, vragen stellen, verhalen tekenen, schematiseren en zelf schrijven, daar gaat het om bij ZiL

Het programma werd onderzocht door Lisa van der Sande, Marjolein Dobber en Roel van Steensel. Het doel van deze studie was om de impact te onderzoeken van de aanpak 'Zin in Lezen' op de leesbetrokkenheid, het leesbegrip, de decodeervaardigheden en de woordenschat van kinderen. Binnen ZiL zijn lees- en schrijfactiviteiten ingebed in betekenisvolle contexten, en is er geïntegreerde aandacht voor leesmotivatie, begrijpend lezen, decoderen en woordenschat. In totaal namen 343 kinderen, variërend van de kleuterklas tot en met groep 4 deel aan het onderzoek. ZiL werd vergeleken met programmatische instructie, waarbij het curriculum hoofdzakelijk is gecentreerd rondom methodegebonden programma's. Er werden verschillende instrumenten gebruikt om de dimensies van leesbetrokkenheid, leesbegrip, decodeervaardigheden en woordenschat te meten.

Tegen de verwachtingen in wezen de resultaten op een negatief effect van ZiL op de leesattitude en het leesbegrip. Op de andere uitkomstmaten werden geen significante verschillen gevonden. Voor dit teleurstellend resultaat zijn verschillende verklaringen mogelijk. Ten eerste sloten de gestandaardiseerde meetinstrumenten die werden gebruikt mogelijk beter aan bij de programmatische instructie dan bij ZiL. Ten tweede werd de kwaliteit van de implementatie van ZiL belemmerd door de COVID-19-maatregelen. Tot slot kunnen lagere scores veroorzaakt zijn door lagere decodeervaardigheden tijdens de voormeting.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02568543.2026.2669267>

Noodkreet over het lezen

Herman van de Werfhorst en Katharina Stücker van het European University Institute luiden de noodklok over de leesvaardigheid van de Nederlandse jongeren in een recente factsheet. De daling in Nederland is forsere dan in de meeste andere OESO-landen. In landen als België, Duitsland, Frankrijk, het VK, Noorwegen, Zweden en Denemarken zijn de gemiddelde leesvaardigheidsscores per sociaaleconomische groep over de afgelopen twintig jaar relatief stabiel gebleven. De terugval in Nederland is structureel diep en begon eerder, al vóór 2009. Tot 2012 scoorden Nederlandse jongeren nog boven het gemiddelde van deze vergelijkingslanden; sindsdien is die voorsprong volledig omgeslagen in een achterstand.

Zij stellen voor een nationale prioriteit van leesonderwijs te maken met een vroege, structurele interventie. Evidence-based leesonderwijs, gecombineerd met gerichte bijscholing van leraren in taaldidactiek, moet hoog op de beleidsagenda.

Ook willen zij dat kansarme jongeren worden beschermd tegen cumulerende achterstanden. Leesvaardigheidsachterstanden vertalen zich direct in slechtere kansen op de arbeidsmarkt en beperkte maatschappelijke participatie. Gerichte financiering voor scholen in kwetsbare gebieden, vroege signalering en laagdrempelige ondersteuning zijn noodzakelijk om te voorkomen dat onderwijsachterstanden uitgroeien tot structurele kansenongelijkheid.

<https://zenodo.org/records/21294231>

Nature - Nurture

Tot slot een interessant artikel over de rol van genetica bij de ontwikkeling van kinderen van John Jerrim and Maria Palma Carvajal. Deze studie maakt gebruik van gegevens van de UK Millennium Cohort Study om te onderzoeken hoe de genetische aanleg van kinderen voor onderwijs samenhangt met hun onderwijsresultaten, en hoe dit zich verhoudt tot de rol van sociaaleconomische achterstand. Dit maakt deel uit van een groter, door de Nuffield Foundation gefinancierd onderzoek. De onderzoekers komen tot de conclusie dat, hoewel genetica een rol speelt, de sociaaleconomische status van een gezin een veel krachtigere voorspeller blijkt van succes. Potentieel en kansen zijn in het huidige systeem niet gelijk verdeeld.

Enkele highlights;

- De sociaaleconomische kloof ontstaat al vóór de basisschool: Zelfs bij kinderen met een vergelijkbare sterke genetische aanleg voor onderwijs zijn er op 3-jarige leeftijd al aanzienlijke verschillen in woordenschat tussen arme en rijke gezinnen. Tegen de tijd dat ze 5 jaar zijn, is deze kloof verder gegroeid.
- Genetica beschermt niet tegen armoede: Een hoge genetische aanleg schermt kinderen niet af van de negatieve effecten van een achtergestelde omgeving. Kinderen uit lage inkomensgezinnen met een hoge genetische score hebben op 16-jarige leeftijd 20 tot 30 procentpunt minder kans op topcijfers voor Engels en wiskunde (GCSE's) dan hun rijkere leeftijdsgenoten met dezelfde genetische score.
- Vroege interventie is cruciaal: Omdat verschillen al op zeer jonge leeftijd zichtbaar zijn, ongeacht genetische aanleg, onderstreept het onderzoek het belang van hoogwaardige voorschoolse educatie en ondersteuning voor gezinnen.
- Geen rechtvaardiging voor ongelijkheid: De auteurs benadrukken dat genetica geen grenzen stelt aan wat scholen kunnen bereiken en dat het ongelijkheid niet rechtvaardigt

<https://ffteducationdatalab.org.uk/2026/05/what-genetics-can-and-cant-tell-us-about-educational-inequality/>

ⁱ Deze publicatie wordt samengesteld door drs. J. Kloprogge & drs. W. de Wit